

Pulski statut iz 1500. godine o životinjama i životinjskim proizvodima

The Pula Statute from 1500 on Animals and Products of Animal Origin

Džaja, P., K. Severin., R. Fiket, J. Grbavac, Z. Heruc, D. Agičić

Sažetak

Pulski statut iz 1500 g. sastoji se od pet knjiga i dopunske knjige koje imaju ukupno 250 glava, od čega se na životinje i životinjske proizvode odnosi 21 glava ili 8,4 %. U Drugoj knjizi nailazimo na 21 glavu, a u Petoj knjizi na 8 glava, i u njima se životinje i proizvodi životinjskoga podrijetla uopće ne spominju. Treća knjiga sadržava 61 glavu, od čega se na životinje i proizvode životinjskog podrijetla odnosi 6 glava. U Četvrtoj knjizi su 42 glave, a na životinje i životinjske proizvode odnosi se 12 glava. U dopunskoj knjizi nalazi se 79 glava od kojih samo tri opisuju životinje i životinjske proizvode. Od 21 glave koje opisuju način držanja životinja, način postupka s lešinama te štetama od životinja posvećeno je 12 glava, proizvodima životinjskog podrijetla sedam glava, a ribama dvije glave.

50

Ključne riječi: Vodnjanski statut, životinja, životinjski proizvod, šteta

Abstract

The Pula Statute of 1500 consists of five books and a supplementary book which have a total of 250 chapters, of which 21 chapters, or 8.4%, relate to animals and animal products. In the second book there are 21 chapters, in the fifth book 8 chapters, and in them animals and products of animal origin are not mentioned at all. The third book contains 61 chapters of which 6 relate to animals and products of animal origins. There are 42 chapters in the fourth book, and 12 relate to animals and animal products. In the supplementary book there are 79 chapters of which only 3 describe animals and animal products. Of the 21 chapters which describe ways of keeping animals, how to deal with corpses and damage from animals is dealt with in 12 chapters, products of animal origin in seven chapters, and fish in two chapters

Ključne riječi: the Pula Statute, animals, animal products, damage

Držanje životinja

Prva knjiga, 29. glava propisuje obveze čuvara konjskog obora. Odlučeno je i određeno da gospodin knez i njegovi vrhovnici izaberu ili postave čuvara za čuvanje konjskoga obora. On je bio dužan stražariti i

ondje boraviti ili stanovati neprekidno, danju i noću, sa svojom čeljadi, a najmanje jedno od te čeljadi stajalo je kod ulaza. Čuvar je prisegom bio obvezan običi jednom u danu obor, te nije smio dopusti da se u nj, uz konje od grada ili žitelja Pule, odnosno okolice, smje-

Dr. sc. Petar DŽAJA, dr. med. vet., redoviti profesor, dr. sc. Krešimir SEVERIN, dr. med. vet., izvanredni profesor, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Renaro FIKET, dr. med. vet., vet. amb. Bilofarm; dr. sc. Jozo GRBAVAC, docent, Sveučilište u Mostaru, Agronomski fakultet i Prehranbenobiotehnoški fakultet, Mostar; Zlatko HERUC, dr. med. vet., Agroproteinka d.d.; Damir AGIČIĆ, dr. med. vet., Veterinarski ured Slavonski Brod; email: dzaja@vef.hr

štaju druge životinje. Bio je obvezan čuvati konje i ne dopustiti da se nanese ili dogodi šteta u oboru, odnosno na konjskim pastusima koji su smješteni u oboru. Nije smio dopustiti sječu crnikove brstine, trnja ni drugoga raslinja, osim za janjce i jariće, pod prijetnjom kazne od 20 solda malog novca, a prema Vladinoj volji i više, po svakome i svaki put. Ako je koji od konja smještenih u obor propao, a čuvar nije umio položiti račun o njemu, bio je obvezan nadoknaditi štetu gospodaru ako mu je taj konj bio predodan. Dopusti li da se neko drugo blago smjesti u obor, plaćao je kaznu od 20 malih solda po svakoj živini. Pulski je Samostan male braće smio u oboru držati dva vola, a čuvar dva svoja vola i dvije krave, ako ih je imao. Dozna li se da se koji vuk zatekao u oboru, čuvar je bio dužan smjestiti to javiti gospodinu knezu. Nitko nije smio smjestiti kakvu drugu marhu, krupnu ili sitnu, u taj obor, ne računajući konje, pod prijetnjom kazne od 100 malih solda po kobilu, a 20 solda po svakoj drugoj životinji. Za svoju plaću godišnje je dobivao 10 libara malih, a i više i manje, kako je Vlada mogla ispostaviti, odnosno nagoditi se s čuvarom. To je uzeto od stražarenja za općinu, a osim toga mogao je ubirati urod s maslina unutar obora i urediti vrt u oboru za svoju potrebu. Smio je sijati žito u tome oboru, više od pet vagana godišnje na uobičajenom mjestu. Nije smio prodavati ništa od plodina uzgojenih u tome oboru, osim u Puli na Trgu, ne izvan Pule, pod prijetnjom kazne od 5 malih solda za svaki put, kao i gubitka onoga što je prodao. Treća knjiga, 36. glava propisuje postupak sa životinjama što su ih stranci dovodili u Pulu radi prodaje. Ako je koji stranac doveo kakvu živinu krupnoga ili sitnoga zuba, odnosno kakve pokretnine u grad, uvoznik je bio dužan pokretnine i životinje držati javno na trgu ili kojemu drugome javnome, uobičajenom mjestu tri dana uzastopce, da je svima moglo biti jasno kako su stvari i životinje namijenjene prodaji. Kada su minula tri dana, a nitko se nije opirao prodaji, slobodno ih je prodavao. Svatko je smio kupiti te stvari i životinje, tako da nitko tko je imao kakvo pravo na te stvari i životinje, došavši poslije, nije mogao opozvati kupnju niti tražiti natrag prodane stvari ili životinje. One su neopozivo ostajale u rukama kupca, osim ako je gospodar stvari i životinja došao u roku od 15 dana poslije prodaje. Ako je došao u tom roku htijući otkupiti stvari ili živinu plativši cijenu i troškove, smio je otkupiti tako prodane stvari i životinje. Ako je prodaja bila tri dana prije, ili se nije poštovao spomenuti pravni oblik čina, svatko je imao pravo na te stvari te ih je mogao tražiti kao svoje. Treća knjiga, 43. glava propisuje udruhu za kobile. Odlučeno je da udruha kobila traje pet godina i da ide na trećinu. Svake je godine gospodar triju dijelova plodouživanja dobivao dva, preostalu pak trećinu dobivao je udruhar, te je bila

obveza bdjeti nad životinjama ili dati da se bdije u dobro i u zlo vrijeme, danju i noću, kao i uščuvati sve što je udrugarsko i što je pripadalo ovoj udruzi. Na kraju razdoblja od pet godina taj je isti udruhar bio dužan životinje razdvojiti i podijeliti na tri dijela, od čega je gospodar ili vlasnik sebi odabirao dva za koja se odlučiti, a treći je davan udruharu. Treća knjiga, 44. glava propisuje udruhu za pčele. Udruha pčela također je trajala najmanje pet godina na polovicu, a sva užitna korist od njih dijelila se napola između gospodara i udruhara. Udruhar je bio obvezan pčele i prihod od njih valjano, vjerno i dolično čuvati, odnosno dati čuvati. Kad je obavljao sjetvu, a to se u govoru puka tako kaže, u to je vrijeme bio obvezan postupati shodno običaju kakvi su već zahtjevi. Na kraju tog razdoblja sve je njihove košnice trebao razdvojiti i podijeliti na polovice. Gospodar je odabirao za sebe jedan dio, a drugi dio ostajao je za udruhara. Treća knjiga, 54. glava propisuje daću plaćanja Općini za konje. Svaki je Puljanin, odnosno žitelj Puljštine ili pridošlica, dužan izvesti s pulskog područja kopnom ili morem konjsku marhu, izlegnutu ili othranjenu na tom području, i platiti na ime daće općini 20 solda malih po svakoj životinji od jedne godine. Za mlađu od toga nije bio dužan platiti ništa. Tuđinci koji su dopremali konjsku marhu u kotar s namjerom da je provezu morem bilo u koje druge strane, bili su dužni platiti 10 solda malih za svaku pojedinu životinju koja je dosegula dob od jedne godine, na ime daće pulskoj općini. Za mlađe životinje i one namijenjene provozi kopnom nije se plaćalo ništa. Žitelji pulski i pulskoga kotara za konjsku marhu dopremljenu izvana u Pulu ili njezin kotar, ako su ih držali u gradu ili u kotaru radi izvoza u razdoblju manjemu od 15 dana, računajući od dana dopreme, plaćali su daću pulskoj općini kao izvoznici životinja bilo kopnom bilo morem, 10 solda malih po svakoj životinji od jedne godine, a za mlađe životinje nisu plaćali ništa. Ako bi ipak zadržali marhu za izvoz u duljem razdoblju, za svako su grlo plaćali 20 solda malih. Ako se o tom duljem, odnosno kraćem razdoblju ikako dvojilo, provodila se istraga temeljem prisege gospodara te marhe. Četvrta knjiga, 4. glava propisuje kaznu za onoga koji nekom tuđincu pokaže životinju. Ako je koji žitelj kotara pokazao tuđincu ili Vladinu glasniku neku marhu, za koju je taj tuđinac tvrdio da ju je izgubio ili da mu je ukradena, plaćao je globu pulskoj općini od 10 libara maloga novca, a ako je Vlada htjela, i više od toga. Ako ne bi platio, kažnjavao se šibanjem. Četvrta knjiga, 12. glava propisuje postupak s lešinama. Ako bi uginuo koji skot ili pernata marha u Puli, ili unutar predzida, ili na Maloj ili Velikoj poljani, gospodar je bio dužan baciti je ili dati baciti u vodu, ono što uginu u Puli ili na dijelu predzida na Maloj poljani, a ono što je uginulo na Velikoj poljani bacalo se

izvan poljane, pod prijetnjom kazne od 20 solda maloga novca svakome i svaki put. Nitko nije smio bacati drop ili kakvo smeće unutar gradskih zidina i gradskog predziđa, uz kaznu od 20 solda malih svakome i svaki put, a prijavitelj je dobivao pola kazne. Prestupitelji su bili obvezni maknuti sve bačeno, uz istu kaznu. Nitko nije smio bacati prljavu vodu ili smeće u Puli na javnu ulicu, a ni kroz kakve odvode da otječe na javno mjesto, pod prijetnjom spomenute kazne koja se trebala na isti način podijeliti. Četvrta knjiga, 24. glava propisuje kazne za naneseu štetu. Odlučeno je i određeno da se radi spasa i očuvanja posjeda i dobra svih žitelja kotara svi čuvaju nanošenja štete, bilo osobno bilo svojim životinjama, na tuđim posjedima ili stvarima, pod prijetnjom kazne. Četvrta knjiga, 40. glava propisuje postupak sa životinjama iz tuđine. Ako je koji inozemac iskrcao životinje pri nekoj mesnici negdje u pulskom kotaru, smio ih je izvesti bez Vladina dopuštenja. Vlada mu je smjela izdati dopuštenje ako je deseti dio grla ostavio za klanje pulskoj mesnici, pa i više i manje, prema Vladinu mišljenju. Isto tako, ako bi koji pulski građanin dopremio životinje u klaonicu u pulskome kotaru, morem ili kopnom, nije ih smio izvesti, nego su se klale u toj klaonici, pod prijetnjom kazne od 10 malih libara od čega je polovica išla tužitelju. Ako bi tuđinac dopremio životinje kopnom, deseti dio njih ostavljao je u klaonici, te i manje i više, već prema Vladinoj odluci. Izuzetak je ako su životinje bile za prijevoz u Mletke i ako je to Vladi očito, onda su se smjele prevesti uz dopuštenje gospodina kneza, bez ikakvih uvjeta. Dopunska knjiga, 27. glava propisuje držanje volova i krava na Brijunima onima koji su tamo nastanjeni. Svaka osoba koja je bila voljna prebivati i stanovati na Brijunima smjela je tamo držati po jedan par volova i jedan par krava te jednoga konja za svoju upotrebu. Priplod od tih krava, nakon što mine godina dana, trebalo je izvesti. Volovima se smjelo orati i sijati na otoku, a dvije trećine zasijanog sjemena plaćalo se pulskoj općini za zemljište koje ore i zasijava. Svaka osoba tako nastanjena, koja je imala krušarice na tom zemljištu, bila je obvezna je prevesti ih u Pulu kad bi to bilo potrebno i ako je to htjela pulska vlada. Nijedna osoba nije smjela ništa izvesti bez dopuštenja gospodina kneza. Dopunska knjiga, 28. glava dodatak je prethodnoj statutarnoj odredbi. Od dana kada je prijedlog izglasan, stanovnici Brijuna djelatni kao kamenoresci smjeli su držati osam govedskih grla po svakome od onih kamenorezaca koji su bili očevi obitelji. Više od osam grla nisu smjeli ni na koji način niti kakvim domišljajem držati, koje god vrste grla bila, pod prijetnjom kazne njihova gubitka. Trebalo je biti posve jasno u tom prijedlogu da dotični nije onaj kojima je do prekršaja. Ako su se u tome našli tužitelji, te se od njih doznala istina onima koji su

prekoračili propisani broj životinja, tužitelji su dobivali polovicu životinja, a druga je polovica pripadala pulskoj općini. Ako je tko želio stanovati na otoku, izdalo mu se dopuštenje za držanje po jednog para volova i krava te jednoga konja, i bili su dužni ostati na otoku neprekidno pet godina uz prilaganje valjanog jamstva za to od 50 libara malih. Ako su držali više od propisanog broja životinja, morali su biti u položaju kamenoresca. Dopunska knjiga, 29. glava propisuje doznačavanje među pašnjacima za životinje. Zbog nepreglednog i neutvrđenog brojnog stanja životinja, radi izbjegavanja golemih šteta sa životinjama, počevši od mosta sv. Petra, međa se protezala po graničnoj crti i putu. Unutar tih međa nikomu nije bilo dopušteno doći sa svojim skotoš, pod prijetnjom navedenih kazni; a izuzimali su se konji Puljana namijenjeni jahanju ili meljavi, zajedno sa životinjama za pulsku klaonicu, te volovi koji oru ili se njima obavlja kakav rad unutar tih međa. Ako bi netko došao u te međe radi napasanja, po svakome se krdu marhe, i krupnoga i sitnoga zuba, svaki put kažnjavao s 10 libara malih, izuzevši spomenute životinje. Polovica kazne išla je tužitelju, a druga polovica pulskoj općini. Svaki je građanin smio tužiti, a to se držalo u tajnosti. U slučaju da je krupno grlo, koje god vrste, zatečeno da pase unutar tih međa, njih 20 ili manje, dotični je plaćao 10 solda malih po svakome grlu, a kao krdo uzimalo se više od 20 grla, te se kazna dijelila kao što je već rečeno. Goveda se grla za obavljanje radova unutar međa nisu smjela napasivati na vrhu Zadro, na Velikoj poljani, na vrhu sv. Mihovila, na vrhu sv. Martine i na vrhu Arena četiri mjeseca godišnje, i to od ožujka do polovice srpnja.

Životinjski proizvodi

Treća knjiga, 61. glava propisuje daću za kože namijenjene izvozu. Kože obrađene i strojene, odnosno one koje su neko vrijeme odstajale u vapnu, kao i krzna, te kakve god obrađivane kože bile, nitko nije smio izvoziti iz Pule ni Pulskog kotara ako prethodno nije na ime daće platio općini 4 solda po svakoj libri njihove vrijednosti. Za sirove kože, soljene i neobrađene, te za usenje na ime daće plaćali su 2 solda po svakoj libri vrijednosti, pod prijetnjom kazne od 25 libra malih, naplativih svakomu koji postupi protiv te naredbe. Za kože koje se izvoze u Mletke nije se plaćala nikakva daća, nego se izvozniku ispostavljala isprava o dopuštenju, uz zajamčeno obećanje da će se natrag donijeti dokazna isprava o tome da su one bile otpremljene u Mletke, kaznom prema Vladinu mišljenju, i uz dužno plaćanje pronevjere daće. Isto tako, stanovnici i žitelji kotara, kamenoresci na Brijunima, smjeli su držati goveda grla, i to osam po svakome kamenorescu koji je otac obitelji. Više od toga broja ni iz kojeg razloga nisu

smjeli držati, ni drugu marhu, bilo koje vrste, uz kaznu gubitka grla. Ako bi se našao tužitelj, te se došlo do valjane istine o onima koji bi držali više grla od navedenoga broja, tužitelj je trebao dobiti polovicu tih grla, a druga je polovica pripadala pulskoj općini. Ako je tko bio voljan poći stanovati na otok, davalo mu se dopuštenje da smije držati samo jedan par volova i jedan par krava te jednoga konja za svoje uzdržavanje. Uvjet je bio da oni koji žele poći stanovati na otok trebaju tamo boraviti kao žitelji bez prekida tijekom pet godina, uz obvezno pružanje valjanog i prikladnog jamstva od 50 libara malih. Ako bi netko od njih postupio protivno i ne bi stanovao na otoku pet godina bez prekida, potpadali su pod kaznu od 50 libara malih. Ako su držali spomenuta grla iznad ukupnoga zbroja, trebali su biti u položaju kamenoresca, pri čemu je davano čvrsto jamstvo. I ako bi se našle osobe koje bi bile voljne početi stanovati na otoku, trebale su pružiti jamstvo do 50 libara malih, kako je već rečeno, uz one iste kazne i uvjete drugih osoba. Da bi to bilo svima poznato i javnosti očitovano, općinski je glasnik trebao na Trgu, na mjestima i na načine kako je uobičajeno, oglasiti te na spomen budućim naraštajima u svezak Statuta pulske općine unijeti ovo: svaka osoba koja je držala goveđa grla ili blejuće životinje na spomenutom otoku dužna ih je odande otpremiti u roku od 15 dana od dana razglasa, uz kaznu gubitka grla, pri sudivu pulskoj općini. Četvrta knjiga, 17. glava propisuje način prodaje mlijeka. Ako je netko prodavao mlijeko, trebao ga je držati pod lanenom krpom ili inim čistim pokrovom. I mlijeko je trebalo biti čisto i prodavalo se mjericom, te se u nj nisu umakali prsti, a tko bi to prekršio, plaćao je 10 solda malih. Svatko je smio prijaviti, pri čemu je pola globe davano općini, a druga polovica tužitelju. Mlijeko se prodavalo za iznos od 4 mala po svakoj čaši. Četvrta knjiga, 35. glava opisuje obveze i način prodaje mesa. Propisano je da mesari prodaju i važu meso općinskom vagom, na uteg od libre, od pola libre i od tri unce, kao i na druge, veće tegove koji pripadaju toj vagi, i to sve do 10 libara težine. Isto tako, nijedan prodavač volunjskog ili kravljeg mesa nije smio prodavati libru tog mesa po cijeni većoj od solda malih denara. Libra mesa od mliječna teleta do 100 libara težine prodavala se po 14 malih po libri, od teleta iznad te težine za 1 sold, i ne više. Također, libra mesa škopca kod kojega je od škopljenja prošla godina dana, nije se smjela prodavati skuplje od 16 malih denara. Glava s nogama prodavala se za 10 denara, a viseći ud za 12 denara. Utroba s mrežicom prodavala se po 10 denara, a iznutrice za sold. Potrbušina s lojem prodavala se za 2 solda te se nije smio skinuti loj. Četvrta knjiga, 36. glava opisuje način prodaje i cijenu janječeg mesa. Nijedan mesar nije smio prodavati libru mesa nestriže-

ne janjadi, bila ona škopljena bila neškopljena, za više od 14 malih denara od polovice svibnja do blagdana sv. Petra u lipnju. Glava s nogama i bijeli bubreg prodavali su se za 2 solda malih denara, a iznutrice s utrobom i želucem za 1 sold. Četvrta knjiga, 37. glava opisuje način prodaje i cijenu mesa ovnova. Tako se libra mesa trogodišnjega ovna, podmladna i zrela za klanje, s vunom ili bez vune, nije smjela prodavati skuplje od solda malih, a utroba s mrežicom za 10 denara. Isto tako, nije se smjela prodavati libra mesa od jareta škopca, podmladna i trogodišnjaka za klanje, za više od solda po libri. Glava s nogama prodavala se za 20 denara, kao i bijeli bubreg, utroba s mrežicom za 10 denara, a crijeva za 1 sold. Potrbušnica s lojem prodavala se za 2 solda, a s nje se nije smio skinuti loj. Libra mesa prča trogodišnjaka, podmladna i klanika nije se smjela nuditi skuplje od 9 denara. Libru mesa mliječnih jarića i jarica, od dana kad se izlegu pa do prvoga svibnja, nisu smjeli prodavati skuplje od 14 denara, od prvog svibnja do blagdana sv. Petra u mjesecu lipnju skuplje od solda, a od sv. Petra pa nadalje libru mesa od jaradi i prčeva prodavali su po 9 denara, ako su u pitanju bili škopci, onda po 1 sold. Iznutrice su se nudile onako kako je trebalo nuditi janjeće iznutrice kad je njihovo vrijeme. Četvrta knjiga, 38. glava propisuje način prodaje i cijenu kozjeg mesa. Nitko nije smio prodavati meso koza, bilo kojega stana, skuplje od 9 denara za libru. Glava s nogama prodavala se za 20 denara, utroba s mrežicom po 10 denara, crijeva po 1 sold, a potrbušni dijelovi s lojem za 2 solda. Četvrta knjiga, 39. glava propisuje način i cijenu ovčjeg mesa. Libra mesa ovaca ili striženih janjića prodavala za više od 10 denara, glava i noge za 20 denara, kao i vimena, a crijeva po sold. Utroba s mrežicom prodavala se za 10 denara, a potrbušina s lojem za 2 solda. Kozletina, ovčetina i ovnetina prodavale su se na sljedeći način: životinja se rasijecala na dva dijela, odnosno dvije polovice, a ne na četvrtine, tako da prednja četvrtina nije odijeljena od stražnje četvrtine. Počinjalo se prodavati od prednje četvrti i tako nastavilo prodavati na malo, i ne drugačije, a ako bi prodavali na četvrtine, prvo se prodavala prednja četvrt. To su meso bili obvezni prodavati na drugoj tezgi, i na njoj ne ina mesa, uz kaznu od 40 solda malih. Mesari nisu smjeli iz mesa isijecati ovnujska i prčeva muda, također ni vimena s ovaca i koza, pod prijetnjom kazne od 40 solda malih denara. Nije se smjela prodavati libra mesa od svinjskoga škopca za više od 14 denara, a od krmače za više od 10 denara. Ni na koji način niti podvalom nisu smjeli u mesnici prodavati soljeno meso te prodavati, guliti ili držati u mesnici kakvu nerođenu životinju. Uginulog su životinji bili dužni bez odgađanja oderati kožu te je oderanu objesiti, a prije danjeg zvona nisu smjeli primiti kožu neke životi-

nje. Nadalje, nisu smjeli uzimati loj s mesa uz bubreg osim u goveda, jaradi i koza, a trebalo je imati u vidu da nijedna životinja nije zrela za klanje dok nije prošla godina dana od njezina rođenja. Nijedan mesar niti neka druga osoba koja se bavila prodajom nije smjela uzimati loj s potrbušja škopca trogodišnjaka kao ni druge sitne marhe, izuzevši jare, kozu i prča trogodišnjaka. Za neke se životinje nije trebalo uzimati da su škopljene, a meso im se prodavalo pod škopčevinu one godine u kojoj se ta marha izlegla, osim od blagdana sv. Mihovila u mjesecu rujnu nadalje. Isto tako, nijedan mesar nije smio uzimati novac nekome da bi mu dao meso ako mu prije nije dao to meso, te nisu smjeli čuvati meso za nekoga. Ako su ga željeli za sebe, smjesta ga je trebalo odvagati i poslati kući. Isto tako nijedan mesar nije smio ponovno donositi u mesnicu meso koje je već bio odnio kući, uz obvezno čuvanje noću i danju u mesnici prije negoli ga je odnio kući. Nije smio vagati ni sitnu ni krupnu marhu, niti četvrtinu kakve životinje, nije li bilo dačara ili dačara mesničkog, te ako se to tako svidjelo dačarima. Za libru mesa bilo koje vrste koja se prodavala u mesnici plaćalo se dačaru pulske općine 2 denara, a meso nisu smjeli prodavati osim u mesnici. Za goveđe i praseće grlo plaćalo se 12 denara, a za svaku marhu sitnoga zuba 4 denara. Mesari su bili obvezni i dužni držati se svega navedenoga, pod prijetnjom kazne od 40 solda malih svakome i svaki put, te po svakom uglavku, plaćajući pulske općini. Ako bi netko podnio tužbu, imao je polovicu globe.

Četvrta knjiga, 19. glava propisuje način upotrebe mreža potegača tako da nitko, ni građanin ni tuđin, nije smio spuštati potegaču ili njome loviti u nekom dijelu pulske luke, pod kaznom gubitka potegače, brodice ili broda te globe od 10 libara malih po svakome i svaki put kad je bilo prijestupa. Nijedna osoba, kojega god staleža bila, nije smjela loviti ribu, odnosno dati je loviti, u luci u Puli s pomoću mreže granate ili mreže codra, pod prijetnjom kazne od 10 malih solda po svakoj osobi. Također, nijedna osoba, bilo kojega staleža nije smjela spuštati mreže za tunje ili ine mreže škodljive tunju, a niti dati da se spuštaju, u vrijeme tunolova u pulske luci, dakle od sv. Pelegrina koji graniči s uvalom Smokvica sve do uvale Potok. Nije se uzimalo da su unutar tih međa otočići Kotež i Kozjak. Rok je za njih bio od dana kad se obavi otkup od Kurije pa do polovice mjeseca listopada, uz kaznu od 25 libara maloga novca te zapljene brodice i mreža. Onaj pak tko bi podnio tužbu, dobio bi pola i bio je zadržan u tajnosti. Četvrta knjiga, 42. glava propisuje cijenu pojedinih vrsta ribe. Svježa se riba nije smjela prodavati ako nije bila pri pulske općinske ribarnici. Trilje, lubeni, ugori, lovrata, sorkli, zubaci, glaveši, jegulje velike, listovi, kovači, tunji, cipli i škrapine prodavali su se cijele godine po cijeni od 1 solda malih za libru,

samo što su se tijekom korizme prodavali po cijeni od 16 denara za libru. Isto tako ribari su bili dužni prodavati libru vrane, lepe, konja, korbeta, snjura, arbuna, fratara, skrpuna, cipli, palamida, skuša, pauka, cača, ušata i lokarda, smokava i iglica u sve vrijeme godine za 1 sold, a tijekom korizme za 14 denara. Također, pice, salpe, malodizi, kantare, lokarde, tabinje, brugi i ostala sitnija riba cijele se godine prodavala za 10 denara, a u vrijeme korizme za sold. Raže, morske mačke, kadeli, sklata i voline ribari su bili obvezni prodavati cijelu godinu za 6 denara, a za korizmenog vremena po cijeni od 8 denara. Sipe, lignje i hobotnice prodavale su se odoka kako se prodavao riblji sitniš zahvaćen mrežom potegačem, osim gavuna. Stotinjak gavuna prodavalo se cijelu godinu za 2 solda, a menule su se prodavale također cijelu godinu, njih 32 za 1 sold, u korizmi 20 menula za sold. Ribari su bili obvezni i dužni svu ribu koju ulove dopremiti u jednome mahu na ribarnicu, a ne u više navrata, pod prijetnjom kazne od 100 solda maloga novca po svakome i svaki put kada su počinili prekršaj, a bili su obvezni vagati i prodavati ribu svakoj osobi koja je prva od njih zatražila, po navedenim cijenama i pod prijetnjom kazne od 20 solda malih po svakom prekršaju i svaki put. Tko bi prvi zatražio ribu, njemu se prodavala, pod prijetnjom kazne koju su trebali platiti ribari koji su to prekršili. Ribari su bili obvezni prodavati ribu na libru ili na polovicu libre, a ne na manju težinu, ne upropašćujući ipak ribu niti sijekuci neke riblje vrste. Izuzetak su bile raža, kadela, sklata, bujina, koje su mogli slobodno sjeći radi prodaje, ako su htjeli, i to pod prijetnjom kazne od 20 solda maloga novca. Nijedan ribar nije smio slati ribu u nečiju kuću niti je nositi bilo kako, nego je bio obvezan dopremiti je na općinsku ribarnicu samo kako je propisano, i to pod prijetnjom kazne od 100 solda maloga novca svakome ribaru i svaki put. Nadalje, nijedan ribar nije smio prodavati ribu po cijeni višoj od propisane, pod kaznom od 100 solda malih po svakome i svaki put. Ipak, ribari su slobodno mogli prodavati ribu po nižoj cijeni, ushtiju li, kada god bi im se svidjelo. Svatko je smio tužiti prekršitelje uz dobivanje pola globe te je držan u tajnosti. Svaki ribar koji se upušta u otkup ribe obvezan je i dužan za uzdržavanje građana ostaviti trećinu sve ribe koju je kupio kako bi ih bilo za vlastite potrebe, dok je ostale dvije trećine smio izvesti i otpremiti u Mletke, uz kaznu zapljenom sve izvezene ribe, kao i s 10 libara maloga novca.

Literatura

- MANDIČ, D (2000): Pulske statute iz 1500. godine. Povijesni muzej Istre. Pula.